

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економіки та менеджменту
Кафедра економіки, підприємництва та туризму

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

МАСЮК ІЛІЯ АНДРІЙОВИЧ

УДК 338.432

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ
ТзОВ «ФАВОРИТ-АГРО»
Спеціальність 051 «Економіка»**

Подається на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Масюк І.А.

Керівник роботи
к.е.н., доц.
Бугайчук Віта Віталіївна

Житомир – 2023

Висновок кафедри економіки, підприємництва та туризму
за результатами попереднього захисту: кваліфікаційної роботи

допущений до захисту

Протокол засідання кафедри економіки, підприємництва та туризму
№ 9 від 18.12.2023р.

Завідувач кафедри економіки, підприємництва та туризму

д. е. н., професор
(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

Наталія ВАЛІНКЕВИЧ
(власне ім'я та прізвище)

« » 12.2023 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти Масюка Іллі Андрійовича
(прізвище ,ім'я, по батькові)

захистив (ла) кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК
(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

Сніжана МУТАСОВА
(власне ім'я та прізвище)

АНОТАЦІЯ

Масюк І.А. Формування системи управління економічною безпекою ТзОВ «Фаворит-Агро». – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 051 «Економіка». – Поліський національний університет, Житомир, 2023.

В кваліфікаційній роботі досліджено теоретико-методологічні засади управління економічною безпекою підприємства. Охарактеризовано теоретичну сутність економічної категорії економічна безпека, визначено перелік її складових елементів, визначено методичні підходи до оцінки рівня економічної безпеки підприємства. Охарактеризовано організаційно-економічні аспекти діяльності ТзОВ «Фаворит-Агро» та здійснено оцінку рівня його економічної безпеки із застосуванням інтегрального показника. З метою зміцнення економічної безпеки підприємства в загальній стратегії розвитку підприємства виділено функціональні стратегії та деталізовано заходи, що матимуть позитивний вплив на економічну безпеку підприємства.

Ключові слова: економічна безпека, елементи безпеки, техніко-технологічна складова, стратегія, інвестиційний проект.

ANNOTATION

Masyuk I.A. Formation of the economic security management system of Favorit-Agro LLC.

Qualification work for obtaining the Master's degree in the specialty 051 "Economics". – Polis National University, Zhytomyr, 2023.

The theoretical and methodological principles of managing the economic security of the enterprise were investigated in the qualification work. The theoretical essence of the economic category economic security has been characterized, the list of its constituent elements has been determined, and methodical approaches to assessing the level of economic security of the enterprise have been determined. The organizational and economic aspects of the activity of Favorit-Agro LLC were characterized and the level of its economic security was assessed using an integral indicator. In order to strengthen the economic security of the enterprise, in the general strategy of the enterprise's development, functional strategies are highlighted and measures that will have a positive impact on the economic security of the enterprise are detailed.

Keywords: economic security, security elements, technical and technological component, strategy, investment project.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
1.1. Поняття економічної безпеки підприємства та її складові елементи.....	6
1.2. Підходи до оцінювання рівня економічної безпеки підприємства.....	10
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТЗОВ «ФАВОРИТ-АГРО».....	13
2.1. Аналіз організаційно-економічного стану підприємства.....	13
2.2. Діагностика економічної безпеки підприємства.....	17
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТЗОВ «ФАВОРИТ-АГРО».....	23
3.1. Функціональні стратегії як напрями підвищення рівня економічної безпеки підприємства.....	24
3.2. Оновлення техніко-технологічної бази підприємства як спосіб підвищення рівня економічної безпеки підприємства.....	28
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	32
ДОДАТКИ	36

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Підвищення рівня економічної безпеки сільськогосподарських підприємств та забезпечення ефективної їх діяльності є актуальною проблемою сьогодення, особливо з огляду останні події, що відбуваються в Україні та світі (війна, блокування портів, мінування земель сільськогосподарського призначення, встановлення митних бар'єрів тощо). У зв'язку з цим питання взаємозв'язку і взаємозалежності напрямів і елементів забезпечення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств вимагають додаткового дослідження.

Основним критерієм економічної безпеки підприємства є економічний ефект, досягнутий в ході здійснення ним господарської діяльності, без якого неможна стверджувати те, що підприємство досягло відповідного рівня економічної безпеки. Виходячи з цього, головною метою досягнення економічної безпеки підприємства є забезпечення його довгострокового, стабільного та максимально ефективного функціонування за рахунок ефективного використання всіх видів ресурсів, які підприємство використовує у своїй господарській діяльності: земельних, трудових, матеріальних та інформаційних.

Аналіз останніх досліджень. Вивченню теоретичного та практичного змісту поняття економічної безпеки підприємства присвячено багато праць, як зарубіжних, так і вітчизняних вчених серед яких особливо хотілося б виділити праці: Бокія В.І., Безбожного В.Л., Бреуса С.В., Гапак Н.М., Грибіненко О.М., Денисенко М.П., Козаченко Г.В., Ляшенко О.М., Мітащак Ю.І., Повзун Д.І., Погорелова Ю.С., Пономарьова В.П., Шагоян С.М., Череп А. та ін. Не дивлячись на те, що питанню економічної безпеки приділено увагу багатьох теоретиків і практиків, проте проблеми забезпечення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств посилюються проблемами сьогодення та деякими неточностями теоретичних досліджень потреб таких підприємств, що спонукає формувати концептуальні та практичні засади побудови системи

економічної безпеки сільськогосподарських підприємств, які б відповідали сучасним умовам.

Мета та завдання дослідження. Мета кваліфікаційної роботи полягає в дослідженні теоретико-методичних засад та прикладних аспектів управління економічною безпекою підприємства ТзОВ «Фаворит-Агро».

Для досягнення поставленої мети визначені такі завдання:

- дослідити поняття економічної безпеки підприємства та визначити її складові елементи;
- проаналізувати підходи до оцінювання рівня економічної безпеки підприємства;
- здійснити аналіз організаційно-економічного стану підприємства;
- провести діагностику економічної безпеки підприємства;
- виділити функціональні стратегії як напрями підвищення рівня економічної безпеки підприємства;
- обґрунтувати доцільність оновлення техніко-технологічної бази підприємства як спосіб підвищення рівня його економічної безпеки.

Об'єкт і предмет дослідження. *Предметом* дослідження є теоретичні, методичні та прикладні засади економічної безпеки підприємства. *Об'єктом* дослідження виступає процес управління економічною безпекою ТзОВ «Фаворит-Агро».

Методи дослідження. Теоретико-методологічну основу дослідження склало поєднання загальнонаукових і спеціальних методів пізнання явищ та процесів. Серед загальнонаукових методів було використано: методи індукції та дедукції, аналізу та синтезу на основі чого було побудовано логіку для узагальнення теоретичних засад управління економічною безпекою підприємства. Серед спеціальних методів в роботі використано економіко-статистичний та балансовий методи аналізу.

Інформаційну базу роботи склали праці вітчизняних та закордонних вчених теоретиків та практиків з питань управління економічною безпекою підприємства,

дані статистичної звітності підприємства, інші методичні матеріали та інформаційні ресурси мережі Internet.

Публікації. Основні результати дослідження викладені в двох одноособових наукових працях та у одній у співавторстві загальним обсягом 0,19 ум. друк. арк.:

1. Масюк І.А. Фактори забезпечення економічної безпеки підприємства.
2. Масюк І.А. Система забезпечення економічної безпеки підприємства.

3. Масюк І.А., Іщик М., Ігнатюк О., Філоненко О. Бізнес-процеси підприємств роздрібної торгівлі.

Практичне значення отриманих результатів полягає у виділенні функціональних стратегій та деталізації заходів, зокрема оновлення техніко-технологічної бази підприємства, що матимуть позитивний вплив на його економічну безпеку.

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (40 найменувань), 9 додатків. Робота викладена на 36 сторінках комп'ютерного тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Поняття економічної безпеки підприємства та її складові елементи

Розвиток економічних відносин останнім часом приніс якісні зміни як в природу самих суб'єктів господарювання, так і в характер економічних відносин. З одного боку, бізнес стає дедалі активнішим та спрямовується на інтеграцію з іншими суб'єктами господарювання, з іншого боку – конкуренція набуває ознак боротьби між усіма, де кожен намагається бути менш залежним від інших і, навпаки, мати більший вплив на інших учасників ринку. За таких умов усе більш гостріше постає питання забезпечення економічної безпеки підприємства.

Економічна безпека та її забезпечення з практичної точки зору мають індивідуальний характер для кожного окремого підприємства. Так, для деяких підприємств актуальним є захист, реалізація та розвиток власного потенціалу, а для інших – достатнім є забезпечення механізмів фінансової стабільності тощо. Тому, систематизація підходів до дослідження та визначення економічної безпеки підприємства дають можливість отримати відповідні результати, які здатні забезпечити розуміння наповненості категорії «економічна безпека» для кожного окремого підприємства, що призвело до існування великої кількості різних думок і поглядів на цю тему.

Грибіненко О.М. Шагоян С.М., під економічною безпекою підприємства розуміють стан найбільш ефективного використання ресурсів для протидії загрозам і забезпечення стабільного функціонування підприємства сьогодні та в майбутньому [12].

На думку Ковалев Д., Сухорукової Т., економічна безпека характеризує захист діяльності підприємства від негативного впливу зовнішнього середовища, а також його здатність швидко усувати загрози та адаптуватися до існуючих умов, які не відображаються негативним чином на діяльності підприємства [22].

Під економічною безпекою Череп А. розуміє комплекс заходів, що сприяють підвищенню фінансової стабільності суб'єкта господарювання в ринковій

економіці, а також захищають його комерційні інтереси від впливу негативних чинників [37].

Економічну безпеку Козаченко Г.В., В.П. Пономарьов В.П та Ляшенко О.М. розглядають як міру часової та просторової гармонізації економічних інтересів підприємства з інтересами суб'єктів навколишнього середовища з якими безпосередньо стикається підприємство в процесі своєї діяльності [23].

Стан підприємства, при якому забезпечується стабільність його функціонування, фінансова рівновага та регулярне генерування прибутку, можливість реалізації поставлених цілей та спроможність до подальшого розвитку та удосконалення, так описує економічну безпеку Матішак Ю.І. [26].

З огляду на проведені дослідження видно, що більшість визначень наповнені конкретикою та суб'єктивізмом їх авторів, і тому - доречні лише для деякої певної сфери діяльності підприємства. І, навпаки, деякі визначення мають загальний характер і межують з поняттями «ефективність» і «управління».

Найбільш ємним, з нашої точки зору, є визначення сутності економічної безпеки, яке сформульоване Г.В. Козаченко та В.П. Пономарьовим, як «міра узгодження інтересів» підприємства та зовнішніх по відношенню до неї суб'єктів.

В цілому, проаналізовані визначення містять не тільки опис і розуміння «економічної безпеки», але також певну ідеологію, яку в них заложено. Цим пояснюється складність пошуку компромісних позицій у визначенні даної категорії. Проте, варто також відмітити те, що більшість авторів сходяться на визначенні сутності предмета дослідження, адже «економічна безпека» передбачає такий стан, якому притаманні певні особливості. Під станом розуміють [8; 16; 27]:

- 1) комплексне поняття, яке охоплює весь об'єкт, а не окремі його складові;
- 2) результативне поняття, якому передують певні обставини.

Таким чином «економічна безпека» - є поняття комплексним, що характеризує стан захищеності підприємства від негативного впливу зовнішніх та внутрішніх загроз, дестабілізуючих факторів, при якому забезпечується стабільна реалізація основних комерційних інтересів та цілей діяльності підприємства.

Дослідивши підходи до визначення сутнісного наповнення поняття економічної безпеки підприємства нами узагальнено завдання, які вона переслідує, рис. 1.1.

Рис. 1.1. Завдання економічної безпеки підприємства

Джерело: складено автором за даними [8; 13; 34; 37]

Розглядаючи питання економічної безпеки, доцільно розглянути елементи, що входять до її складу [5; 8; 10; 21; 24]:

- інформаційна безпека передбачає безпеку масиву даних, що зберігається і обробляється в інформаційному середовищі, від випадкових або навмисних впливів природного або штучного характеру;
- кадрова безпека, під якою розуміють комплекс робіт з підбору персоналу, його адаптації, навчання та звільнення, забезпечення підприємства професіональними працівниками, а також дотримання режиму конфіденційного діловодства та зберігання комерційної таємниці;
- юридична безпека виявляється як дотримання підприємством всіх нормативно-правових актів в контексті правового поля провадження своєї господарської діяльності;
- екологічна безпека визначається як умова охорони природного середовища так і життєво важливих інтересів людини від можливих негативних впливів,

спричинених економічною та іншою господарською діяльністю, надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру та мінімізація їх наслідків;

- фінансова безпека, яка передбачає формування оптимальної структури фінансового потенціалу підприємства для забезпечення цілей його економічного розвитку;

- техніко-технічна безпека полягає у обстеженні приміщень для виявлення можливих каналів витоку конфіденційної інформації через технічні засоби чи будівельні конструкції, в то же час, сюди варто віднести наявність сучасної техніки та технології для виробництва конкурентоспроможної продукції;

- ринкова безпека – проявляється у дослідженні потреб споживача і формуванні відповідної політики виробництва та збуту продукції, яка б було конкурентоспроможною на ринку за показниками ціна-якість;

- силова – передбачає контроль за доступом на територію підприємства тощо.

Підходи до виділення структурних елементів економічної безпеки підприємства наведено в Додатку А.

Важливою ознакою дослідження економічної безпеки підприємства виступає комплексне тлумачення суб'єкта і об'єкта безпеки. Коли йдеться про захист від загроз, можна виділити відразу два процеси Додаток Б [11]:

- процес виникнення та розвитку загроз. Тут важливим є встановлення показників-індикаторів економічної безпеки для своєчасного виявлення загрози, оцінки ступеню її негативного впливу на підприємство, відслідковування траєкторії розвитку загрози, спрямованості від джерела до об'єкта;

- процес забезпечення безпеки, власне управлінський процес, в якому можна також виділити предмет (засіб, механізм, спосіб впливу) і об'єкт (елемент, який охороняється).

Підсумовуючи дослідження відмітимо, що основною метою економічної безпеки підприємства є забезпечення сталого та максимально ефективного функціонування сьогодні та сприяння стабільному розвитку та зростанню в майбутньому, а також мінімізація зовнішніх і внутрішніх загроз, які можуть перешкоджати такому розвитку.

1.2. Підходи до оцінювання рівня економічної безпеки підприємства

Як вже було відмічене у попередньому пункті роботи, економічна безпека передбачає захист підприємства від зовнішніх та внутрішніх загроз. Разом із цим, навіть сьогодні відсутні загальні підходи до методології оцінювання економічної безпеки підприємства. Різні групи авторів мають власне бачення до оцінювання даної проблеми.

На їхню думку, економічну безпеку підприємства можна оцінити як якісними, так і кількісними показниками, найважливішими з яких є показниками оцінювання.

Під показником «рівень економічної безпеки підприємства» розуміється комплексний критерій, що оцінює ефективність використання ресурсів підприємства, в рамках розміру підприємницького ризику [1].

Наразі вченими розроблено певні методи оцінки економічної безпеки. Деякі автори вважають, що показники рівня економічної безпеки необхідно розраховувати на основі експертних оцінок за критеріями у сфері стратегічного управління бізнесом, включаючи інновації, ресурси, інвестиції та маркетинг [7; 17].

Інша група вчених вважає, що оцінка рівня економічної безпеки здійснюється на основі рейтингу підприємства, яка розраховується на основі набору індивідуальних критеріїв, визначених або в певний момент часу або для певного конкретного періоду часу [29; 30; 36].

Ще одна група авторів вважає, що основою побудови системи оцінки економічної безпеки є критеріальний підхід, заснований на побудові критеріїв [23].

Критерієм оцінки економічної безпеки підприємства є ознака (сукупність ознак), яка дає можливість зробити висновок про наявність чи відсутність стану економічної безпеки. Система якісних показників представлено в Додатку В. З даних Додатку видно, що кількісні показники оцінки економічної безпеки підприємства представлені виробничими, фінансовими та соціальними показниками.

Більш детальною на наш погляд є система оціночних показників, які дають можливість оцінити кожен елемент економічної безпеки, табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Система показників для оцінки рівня економічної безпеки підприємства

Функціональний елемент економічної безпеки підприємства	Показники
Фінансова складова	- показники платоспроможності та ліквідності підприємства, чистий оборотний капітал; - показники фінансової стійкості, коефіцієнти управління джерелами фінансових засобів; - показники ділової активності, коефіцієнти управління активами; - показники рентабельності; - показники ринкової активності та положення на ринку цінних паперів.
Інтелектуально-інноваційна складова	- індекс раціоналізаторської діяльності; - співвідношення продуктивності та рівня продуктивної озброєності.
Кадрова складова	- структура персоналу; - співвідношення прийнятого/звільненого персоналу; - співвідношення виробничого персоналу до загальної її чисельності; - співвідношення продуктивності та заробітної плати
Виробничо-технологічна складова	- співвідношення введених та виведених основних засобів; - виробнича структура; - використання виробничих засобів; - фондовіддача; - фондомісткість.
Регуляторно-правова складова	- володіння, розпорядження або використання нематеріальних активів; - програмне забезпечення для обчислювальної техніки, бази даних; - право на товарний знак, знак обслуговування, фірмове найменування; - «ноу-хау», секретна формула або опис процесу, інформація у відношенні промислового, комерційного або наукового досвіду.
Екологічна складова	- рівень витрат на природоохоронні заходи; - рівень екологічних платежів;
Інформаційна складова	- швидкість реагування підприємства на зміну факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.
Силова складова	- ефективність функціонування власної системи безпеки або організації, яка надає подібні послуги

Джерело: складено автором за даними [23; 29; 30;36]

Відомий також індикаторний підхід, згідно з яким рівень економічної безпеки визначається шляхом індикаторів, які розглядаються як порогові значення показників, що характеризують діяльність підприємства в різних функціональних сферах, що відповідають економічній безпеці певного рівня. При якому оцінка

економічної безпеки підприємства визначається шляхом порівняння фактичних (абсолютних або відносних) показників діяльності підприємства з індикаторами.

Проблема застосування даного підходу пов'язана з відсутністю обґрунтованої методологічної бази, яка дозволяє врахувати специфіку встановлення показників для конкретних підприємств з урахуванням галузевих специфік, а також з небезпекою некваліфікованої інтерпретації значення показників, що призведе до прийняття коректних управлінських рішень. В той же час, індикаторний підхід на макрорівні є цілком виправданим, оскільки значення індикаторів у цьому сегменті є стабільними [16; 18].

Також у практичній діяльності використовують ресурсно-функціональний підхід до оцінки рівня економічної безпеки підприємства, що базується на оцінці стану використання ресурсів компанії за конкретними критеріями, які являють собою корпоративні фактори бізнесу компанії, що характеризують бізнес-цілей, які ставлять власники перед менеджерами підприємства [28].

Одним із найточніших вважається підхід програмно-цільового управління та розвитку. У відповідності до якого оцінка економічної безпеки підприємства засновується на інтегруванні сукупності показників, які визначають економічну безпеку. Даний метод передбачає використання декількох рівнів інтеграції показників і такі методи їх аналізу, як кластерний та багатовимірний. Такий підхід характеризується високим ступенем складності за рахунок використання методів математичного аналізу. Використання даного методу у дослідженнях дозволяє отримати достовірні результати оцінки рівня економічної безпеки підприємства, проте у практичній діяльності підприємства є дуже важким для використання [31].

Підсумовуючи проведені дослідження відзначимо, що сучасною наукою для оцінки економічної безпеки підприємств розроблено досить велику кількість методик, серед яких варто відмітити: метод експертного висновку, метод рейтингу, критеріальний метод, індикаторний метод, метод інтегральної оцінки, програмно-цільовий та ресурсно-функціональний метод, кожен з яких має свої переваги та недоліки, сфери застосування та варіанти реалізації.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ РІВЕНЬ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

ТЗОВ «ФАВОРИТ-АГРО»

2.1. Аналіз організаційно-економічного стану підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «Фаворит-Агро» засноване у 2005 році та має юридичну адресу: Україна, 34700, Рівненська область, Корецький район, м. Корець, вул. Київська, буд. 8, поряд з яким розташовані виробничі потужності підприємства, що використовуються для вирощування зернових (крім рису), бобових і олійних культур. Географічно підприємство розташоване на відстані 4 км від районного центру та 63 км від Рівненського обласного центру.

Головним завданням діяльності підприємства є вирощування високоякісної продукції та її доставка до споживача в найкращому вигляді для максимального задоволення його потреб. Здійснюючи свою господарську діяльність, підприємство ставить перед собою мету отримання прибутку шляхом ефективного використання наявних ресурсів для забезпечення подальшого функціонування та задоволення соціально-економічних потреб власників і колективу працівників, а також забезпечення майбутнього розвитку.

Одноосібним власником є Черній П.В., який у 2018 році викупив частки в інших співвласників, і з того часу підприємство перебуває у його власності.

Що стосується диверсифікації діяльності підприємства, то слід відзначити зберігання, переробку сільськогосподарської сировини, оптову та роздрібну торгівлю сільськогосподарською продукцією, а також ремонт та модернізацію власного технічного обладнання.

Організаційна структура підприємства об'єднує ряд підрозділів і служб виробничого, невиробничого та побутового призначення. Вона відображає внутрішню структуру підприємства та характеризує характер і типи внутрішніх зв'язків та інформаційних потоків, Додаток Г. Звідси видно, що організаційна структура визначається спеціалізацією, розмірами, поєднанням виробництв, розміщенням сільськогосподарських угідь тощо. Основними ланками є виробничі

підрозділи (цехи) і ділянки. За цехами і ділянками закріплюються окремі засоби виробництва (сільськогосподарські угіддя, будівлі, споруди, машини та ін.). У підрозділах працюють робочі бригади, виробничі бригади та підрядні підрозділи.

Ріллю, багаторічні насадження та інші площі відносять до виробничих одиниць господарства в залежності від їх спеціалізації, розподілу площ та інших факторів, що визначають ефективність їх використання.

Аналіз асортименту продукції підприємства представлено в Додатку Д. Як уже зазначалося, профілем діяльності ТзОВ «Фаворит-Агро» є вирощування зернових культур, які становлять 71,8% асортименту у 2022 р. В загальній структурі продукції, їх частка зросла на 4,4 пункти у 2022 р. порівняно з 2020 роком. Частка соняшнику у 2022 р. впала на 1,3 пункти. Незважаючи на зазначене, обсяг реалізації якого зріс на 13,1%. Питома вага ріпаку у 2022 р. порівняно з 2020 р. також знизилася на 7,6 структурних пунктів або 32,2%. Більшість структурних змін пояснюється дотриманням підприємством сівозмін.

Діяльність підприємства забезпечується наявністю ресурсів та ефективністю їх, аналіз ресурсів представлено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Рівень забезпеченості виробничими ресурсами

Показник	Одиниці виміру	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р до 2020 р.	
					+/-	%
Власний капітал	тис. грн.	28875,5	57448,1	67130,5	38255	132,5
Статутний капітал	тис. грн.	2502	2502	2502	0	0
Загальна вартість майна	тис. грн.	56822,5	73914,7	80823,7	24001,2	42,2
Середня вартість основних засобів	тис. грн.	30007,1	33552,7	33523,3	3516,2	11,7
Середня вартість оборотних засобів	тис. грн.	22541,9	31815,9	43845,95	21304,05	94,5
Коефіцієнт зносу основних засобів	X	0,43	0,50	0,57	0,14	32,1
Середньооблікова чисельність працівників	осіб	55	53	51	-4	-7,3
Фондоозброєність	тис. грн.	545,6	633,1	657,3	111,7	20,5

Джерело: складено автором за даними підприємства

З урахуванням даних, наведених у табл. 2.1 можна стверджувати, що на підприємстві з кожним роком збільшується вартість виробничих ресурсів. В результаті господарської діяльності зросла загальна вартість майна на 42,2%. За рахунок збільшення нерозподіленого прибутку. Вартість необоротних та оборотних активів зросла відповідно на 11,7% та 94,5%. Враховуючи те, що підприємство веде господарську діяльність з активним використанням техніки, коефіцієнт зносу основних засобів зріс на 32,1%, при чому темпи оновлення не встигають за зношеністю. За рахунок незначного збільшення основних засобів і зменшення середньооблікової чисельності працюючих озброєність працівників технічними засобами збільшилися на 20,5%.

Аналізуючи організаційно-економічний стан підприємства важливим є дослідження формування його фінансових результатів табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Фінансові результати діяльності ТзОВ «Фаворит-Агро»

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р до 2020 р.	
				+/-	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	46770,4	85020,0	58455,8	11675,4	24,9
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	31862,1	50316,3	34457,8	2595,7	8,1
Інші операційні витрати	9186,7	9194,0	14789,7	5603	60,9
Інші витрати	59,5	16,8	0	-59,5	-100
Разом витрати	41108,3	59527,1	49247,5	8139,2	19,8
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)	7180,4	28572,7	12475,6	5295,2	73,7
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	7180,4	28572,7	12475,6	5295,2	73,7

Джерело: складено автором за даними підприємства

Підприємство знаходиться на спрощеній системі оподаткування, тому надає скорочений звіт про фінансові результати. За показниками представленими у табл. 2.2 видно, що відбулося збільшення чистого доходу від реалізації продукції на 24,9%, що характеризує збільшення продуктивності праці або застосування більш продуктивного обладнання, в той же час собівартість зросла на 8,1% за рахунок збільшення витрат на паливо та енергію. Інші операційні витрати також зросли на

60,9%. Незважаючи на великі темпи зростання витрат, темпи зростання доходів є швидшими, що вплинуло на зростання чистого прибутку на 73,7%.

Важливими показниками ефективності господарської діяльності підприємства є показники рентабельності та окупності його витрат, табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Окупність витрат підприємства, %

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р до 2020 р.	
				+/-	%
Рентабельність активів	23,9	85,2	37,2	13,3	X
Рентабельність залученого капіталу	25,7	173,5	91,1	65,4	X
Рентабельність оборотних активів	31,9	89,8	28,4	-3,5	X
Рентабельність власного капіталу	24,9	49,7	18,6	-6,3	X
Рентабельність реалізованої продукції	22,5	56,8	36,2	13,7	X
Чиста рентабельність продажу продукції	15,3	33,6	21,3	6,0	X
Коефіцієнт покриття виробничих витрат	0,68	0,59	0,59	-0,09	-13,2
Рентабельність підприємства	22,5	56,8	36,2	13,7	X

Джерело: складено автором за даними підприємства

Показники оцінки наведені в табл. 2.3. дають можливість зробити наступні висновки. Зазначимо, що за всіма показниками рентабельності ТзОВ «Фаворит-Агро» можна назвати ефективним, оскільки витрати покриваються отриманим доходом. Всі показники, окрім коефіцієнта покриття виробничих витрат пораховані у відсотках, що не дозволяє здійснити обчислення процентного відхилення. Ефективність використання активів не викликає сумнівів, адже з кожним роком зростає рентабельність їх використання на 13,3%. Залучений капітал використовується з високою ефективністю, яка у 2022 р. становила 91,1%, а отже приносила ТзОВ «Фаворит-Агро» 0,91 коп. за кожен залучену гривню. В той же час знизилася рентабельність оборотних активів підприємства на 3,5% за рахунок уповільнення їх оборотності, а отже, зменшення ефективності їх використання. Рентабельність реалізованої продукції зросла на 13,7%, що свідчить про підвищення ефективності виробництва та реалізації продукції.

2.2. Діагностика економічної безпеки підприємства

Неможливо забезпечити відповідний рівень економічної безпеки підприємства без оцінки їх за встановленими показниками. Показник економічної безпеки сільськогосподарських підприємств – це характеристика стану системи розвитку, за якою можна оцінити її економічну стійкість і можливість розширеного відтворення в кількісному або якісному вираженні.

Оцінювання економічної безпеки підприємства будемо здійснювати за такими напрямками: фінансова складова; кадрова складова; техніко-технологічна складова; виробничо-збутова складова.

Фінансову складову будемо аналізувати за допомогою використання показників ліквідності та платоспроможності, які характеризують незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування та можливість швидко розрахуватися перед кредиторами, табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Оцінка ліквідності ТзОВ «Фаворит-Агро»

Показник	Нормативне значення	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2020 р.	2022 р. до нормативу
Коефіцієнт покриття	> 1,0	0,86	2,41	3,51	2,65	1,65
Коефіцієнт швидкої ліквідності	> 0,5	0,14	0,76	0,18	0,04	-0,32
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0,2	0,03	0,11	0,77	0,74	0,54
Частка оборотних засобів в активах	-	0,42	0,54	0,59	0,17	X
Коефіцієнт забезпеченої ліквідності	> 0,5	0,57	1,01	2,06	1,49	1,56

Джерело: складено автором за даними підприємства

Аналізуючи показники ліквідності, можна визначити, що підприємство має достатню ліквідність і може розрахуватися з вимогами своїх кредиторів, навіть в тому випадку, якщо вони одночасно пред'являть свої вимоги. Коефіцієнт покриття збільшився на 2,65 пункти і знаходиться в межах нормативу. Коефіцієнт швидкої ліквідності зріс на 0,04 пункти, але на 0,32 пункти нижче нормативу, що зумовлено

зменшенням дебіторської заборгованості. Коефіцієнт абсолютної ліквідності зріс, що говорить про те, що підприємство має достатньо ліквідних активів, щоб розрахуватися з боргами. Коефіцієнт забезпеченої ліквідності також зріс на 1,49 пункти і знаходиться в межах норми, що свідчить про те, що підприємство має достатньо резервів для погашення боргу.

Аналізуючи фінансову стійкість Додаток Е зазначимо, що підприємство є незалежним від зовнішніх джерел фінансування. В першу чергу це забезпечується збільшенням власного капіталу в пасивах підприємства. Маневреність робочого капіталу підвищилася на 0,88 пункт, що свідчить про те, що підприємству вдалося зменшити зобов'язання шляхом приросту нерозподіленого прибутку, дана тенденція відобразилася на коефіцієнті фінансової стабільності – збільшення якого відбулося у 2022 р. 3,87 пункт. Всі ці фактори вплинули на зниження залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування, отже відмічене зниження коефіцієнт фінансової залежності знижується до 1,20 пунктів у 2022 р.

Узагальнити рівень фінансового стану підприємства та його стійкості можна за рахунок оцінки ймовірності настання банкрутства. З цією метою нами використано моделі О. Терещенко та А. Альтмана, табл. 2.5. та Додаток Ж.

Таблиця 2.5

Оцінка фінансового потенціалу підприємства за моделлю О. Терещенко

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.
1	2	3	4
Вихідні дані			
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	46770,4	85020,0	58455,8
Чистий прибуток, тис. грн.	7180,4	28572,7	12475,6
Запаси, тис. грн.	16037,9	16710,8	28222,6
Поточні зобов'язання, тис. грн.	27947,0	16466,6	13693,2
Підсумок балансу, тис. грн.	56822,5	73914,7	80823,7
Розрахунок значення функції			
Значення X_1	0,26	1,74	0,91
Значення X_2	2,03	4,49	5,90
Значення X_3	0,13	0,39	0,15
Значення X_4	0,15	0,34	0,21
Значення X_5	0,34	0,20	0,48
Значення X_6	0,82	1,15	0,72
Значення Z-показника = $1,5X_1 + 0,08X_2 + 10X_3 + 5X_4 + 0,3X_5 + 0,1X_6$	1,7864	8,7442	4,603
Інтерпретація результатів:			

Продовження табл. 2.5

1	2	3	4
Стан підприємства	Рівновага порушена	стабільний	стабільний
Фінансова стійкість	Не стійкий	стійкий	стійкий
Рівень фінансового потенціалу	Потрібно впровадити антикризове управління	високий	високий

Джерело: складено автором за даними підприємства

Оцінивши ймовірність настання банкрутства за функцією О. Терещенко та п'ятифакторною моделлю А. Альтмана ми дійшли висновків, що за обома моделями банкрутство підприємству протягом 2020-2022 рр. не загрожує, а його фінансовий стан є стійким і стабільним не зважаючи на ряд дестабілізуючих факторів зовнішнього середовища.

Узагальнивши проведені дослідження фінансової компоненти економічної безпеки підприємства, відмітимо те, що на підприємстві вона знаходиться на досить високому рівні.

Далі нами проаналізовано кадрову складову економічної безпеки підприємства, табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Ефективність кадрової складової економічної безпеки підприємства

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р до 2020 р.	
				+/-	%
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	55	53	51	-4	-7,3
Корисний фонд робочого часу за рік 1 працівника, днів	222	224	226	4	1,8
Фактично відпрацьовано за рік 1 працівником, днів	221	225	226	5	2,3
Коефіцієнт використання персоналу	0,03	0,04	0,04	0,01	33,3
Отримано чистого доходу на 1 середньорічного працівника, тис. грн.	850,4	1604,2	1145,9	295,5	34,7
Отримано чистого доходу на 1 люд.-год., грн.	26,5	47,2	32,3	5,8	21,9
Середньомісячна оплата праці 1 працівника, грн.	13982	15921	16702	2720	19,5
Середньорічна оплата праці працівника, тис. грн.	167,8	191,1	200,4	32,6	19,4

Джерело: складено автором за даними підприємства

З урахуванням даних табл. 2.6 видно, що ефективність використання персоналу підприємства за 2020-2022 рр. зросла, незважаючи на те, що середньооблікова чисельність працівників зменшилася на 4 особи. Так, зросла сума отриманого чистого доходу на 1 відпрацьовану людину-годину на 21,9% в період 2020-2022 рр., також чистий дохід на 1 середньорічного працівника, виражений у тис. грн., збільшився на 34,7%. Збільшився ефективний фонд робочого часу за рік на 1 працівника на 5 днів (2,3%), що також вплинуло на виробіток працівників. Збільшилася і середньорічна оплата праці працівників в середньому на 19,4%

Підсумовуючи аналіз кадрового потенціалу підприємства в розрізі забезпечення його економічної безпеки відмітимо те, що працівники працюють ефективно, забезпечуючи високий рівень стійкості підприємства.

Здійснено оцінку техніко-технологічної складової економічної безпеки ТзОВ «Фаворит-Агро», табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Ефективність техніко-технологічної складової економічної безпеки ТзОВ
«Фаворит-Агро»

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р до 2020 р.	
				+/-	%
Середня вартість основних засобів, тис. грн.	30007,1	33552,7	33523,3	3516,2	11,7
Фондоозброєність, тис. грн.	545,6	633,1	657,3	111,7	20,5
Фондовіддача, грн.	1,56	2,53	1,74	0,18	11,5
Фондоємність, грн.	0,64	0,40	0,57	-0,07	-10,9
Ступінь зносу основних засобів, %	43	50	57	14	32,1

Джерело: складено автором за даними підприємства

Проаналізувавши ефективність техніко-технологічної складової економічної безпеки підприємства відмічаємо зростання середньої вартості основних засобів на 11,7%, що вплинуло за фондоозброєність працівників на 20,5%. В той же час відмічається зростання фондовіддачі зростає на 11,5%, що свідчить про підвищення ефективності використання технічних засобів, які є в наявності у підприємства. Ступінь зносу основних засобів є високим, адже активно використовується в господарській діяльності.

Ще одним компонентом економічної безпеки сільськогосподарського підприємства є виробничо-збутова, яку проаналізовано в Додатку Л.

Проаналізувавши дані Додатку К нами відмічено те, що площа сільськогосподарських угідь у 2022 р. несуттєво зменшалася на 0,14%, що не вплинуло на виробничу діяльність підприємства. Чистий дохід зріс на 24,9%, а виручка на 100 га сільськогосподарських угідь зросла на 25,0%. Зниження матеріаловіддачі підприємства на 13,2%, обумовлена зростанням собівартості продукції, що пов'язане в першу чергу, із збільшенням вартості палива, енергетичних ресурсів та добрив. Швидкість оборотності оборотних засобів зменшилася на 0,74 об./рік, що призвело до збільшення періоду оборотності оборотних засобів на 98,1 днів.

Останнім кроком оцінки економічної безпеки ТзОВ «Фаворит-Агро» є аналіз темпів змін основних показників, які було досліджено в межах кожної оціненої складової. Показники для оцінювання економічної безпеки представлено в Додатку К. Далі нами пораховано темпи зміни показників, які виділено оцінки економічної безпеки підприємства за кожним напрямом, табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Темпи зміни оцінюваних показників економічної безпеки

Показник	2021 р.	2022 р.	Сукупна оцінка напряму	
			2021 р.	2022 р.
1	2	3	4	5
Оцінка техніко-технологічної бази підприємства				
Фондовіддача	0,62	-0,31	2,66	0,77
Фондоозброєність	-0,375	0,425		
Рентабельність необоротних активів	2,56	-0,56		
Оцінка фінансової безпеки підприємства				
Коефіцієнт покриття	1,80	0,46	1,86	0,47
Коефіцієнт фінансової залежності	-0,35	-0,07		
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними активами	0,28	0,09		
Оцінка кадрової безпеки підприємства				
Продуктивність праці на 1 працівника	0,89	-0,29	1,18	0,43
Продуктивність праці на одну людино-годину	0,78	-0,32		
Оцінка ефективності діяльності підприємства				
Рентабельність оборотних активів	1,82	-0,86	2,6	1,13
Рентабельність власного капіталу	0,99	-0,63		

Продовження табл. 2.8

1	2	3	4	5
Рентабельність продажів	1,52	-0,36		
Коефіцієнт покриття виробничих витрат	-0,13	0		
Оцінка виробничо-збутової діяльності				
Виручка на 100 га сільськогосподарських угідь	0,82	-0,31	3,09	0,64
Прибуток на 100 га сільськогосподарських угідь	2,98	-0,56		

Джерело: складено автором за даними підприємства

Завершальним етапом розрахунку рівня економічної безпеки є інтегральний показник [31]:

$$I = \frac{1}{m-k} \times (\sum I_j + \sum (1 - I_j)) \quad (2.1)$$

де, I – інтегральний показник;

m – число позитивних показників;

k – число негативних показників;

$(1 - I_j)$ - стандартизоване значення j -го негативного показника.

$I_{2021} = \frac{1}{11-3} \times (0,62+2,56+1,8+0,28+0,89+0,78+1,82+0,99+1,52+0,82+2,98 - 0,855) = 1,77$ – середній рівень стійкості із значним впливом зовнішніх факторів.

$I_{2022} = \frac{1}{4-10} \times (0,425+0,46+0,09+0 - 3,55) = 0,43$ – підприємство з проблемним станом економічної безпеки, який наближується до стійкого.

Розраховані показники економічної безпеки, характеризують значний спад у 2022 році, який міг бути пов'язаний з війною в країні, різким зростанням цін на енергоносії тощо. Варто зазначити, що 2021 р. виявився найбільш ефективним роком діяльності підприємства та характеризувався найбільш високим рівнем економічної безпеки. Враховуючи це керівництво має здійснити аналіз ряду факторів, що забезпечили даний рівень безпеки, прийняти ряд заходів щодо відтворення їх у майбутній діяльності підприємства.

РОЗДІЛ 3

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТЗОВ «ФАВОРИТ-АГРО»

3.1. Функціональні стратегії як напрями підвищення рівня економічної безпеки підприємства

З огляду на проведені дослідження варто запропонувати підприємству ряд заходів, які на наш погляд спричинять позитивний вплив на діяльність підприємства та допоможуть підвищити ефективність його діяльності та посприять зміцненню економічної безпеки. Заходи також виділимо за складовими безпеки.

Фінансова складова економічної безпеки:

- за наявності державних програм підтримки розвитку сільськогосподарських підприємств в умовах воєнного стану варто скористатися ними, для оновлення парку обладнання для переходу на ресурсозберігаючі методи організації виробництва;
- проводити щорічну діагностику фінансового стану для виявлення проблем та резервів його покращення;
- для генерування додаткового доходу укласти договори на переробку продукції більш низьких сортів;
- в якості управління дебіторською заборгованістю запропонувати розтермінування оплати відвантаженої продукції, адже за відсутності своєчасної оплати після закінчення терміну позовної давності підприємство просто втратить дохід;
- введення фінансового планування та бюджетування в діяльність підприємства з метою жорсткого контролю доходів та видатків підприємства;
- ввести жорсткий контроль за розрахунками із постачальниками та споживачами.

Кадрова складова безпеки:

- розробити дієву систему мотивації працівників для усунення непродуктивних втрат та розкрадання;
- пропонуємо ввести систему заохочень працівників, які відповідально відносяться до збору урожаю, що в свою чергу дасть можливість знизити втрати при зборі врожаю та підвищити виручку;
- для формування у працівників навиків використання сучасної техніки проводити їх підготовку та перепідготовку;
- періодичне проведення навчання для працівників з метою формування навиків збору врожаю з мінімальними втратами.

Техніко-технологічна складова:

- постійне оновлення техніко-технологічної бази підприємства із використанням нової прогресивної техніки, яка є більш продуктивною ресурсозберігаючою та менше здійснює негативного впливу на ґрунти;
- впровадження нових технологій обробки ґрунтів;
- за наявності фінансування впровадження нових «розумних» технологій у виробництві та зберіганні продукції;
- удосконалення елеваторів для зберігання продукції.

Виробничо-збутова компонента економічної безпеки підприємства:

- забезпечення раціонального використання земель, наприклад здача в оренду тих площ, які не використовуються підприємством або використання їх для посіву нових сортів культур, що дозволить збільшити грошовий потік підприємства;
- використовувати посівний матеріал високої якості;
- постійна обробка полів від шкідників;
- зробити акцент на якості продукції різної сортності;
- своєчасно відслідковувати ціни на продукцію на ринку;
- здійснювати якісний аналіз ринкової ситуації щодо конкурентів, досліджувати платоспроможність покупців щоб не накопичувати дебіторську заборгованість тощо.

Таким чином, запропоновані шляхи підвищення ефективності діяльності підприємства та зміцнення його економічної безпеки можна відобразити в

стратегічних напрямках його розвитку у вигляді функціональних стратегії, табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Стратегічні напрями розвитку підприємства

Назва	Функціональна стратегія	Конкретні заходи щодо реалізації
Основна	1.1 Підвищення рівня механізації та автоматизації виробництва	1.1.1. Отримання кредиту в банку або залучення інвестиційного капіталу для купівлі нового обладнання 1.1.2. Отримання лізингового кредиту
	1.2. Підвищення продуктивності праці	1.2.1. Комплексна автоматизація та механізація виробництва 1.2.2. Підвищення ефективності використання площ 1.2.3. Підвищення мотивації працівників 1.2.4. Перехід на інші методи обробки ґрунтів які є більш економічні та менш енергомісткими
	1.3. Розробка політики роботи із дебіторами	1.3.1. Зменшення безнадійної заборгованості 1.3.2. Розробка договорів з розтермінуванням оплати або гнучкою системою знижок 1.3.3. Передача боргу факторинговому підприємству
Додаткова	2.1. Підвищення якості продукції	2.1.1. Використання більш продуктивної техніки та технології 2.1.1. Використання якісного посівного матеріалу 2.1.3. Ефективне зберігання зібраного врожаю
	2.2. Підвищення вмотивованості персоналу	2.2.1. Підвищення рівня автоматизації та механізації виробництва 2.2.2. Підвищення рівня заробітної плати 2.2.3. Покращення умов праці працівників та рівня її організації
	2.3. Завоювання чіткої конкурентної позиції на ринку і закріплення за собою вже завойованої його частки	2.3.1. Підвищення рівня автоматизації та механізації виробництва 2.3.2. Підвищення продуктивності праці 2.3.3. Оптимізація витрат на цьому ланцюгу створення цінності, уникнення зайвих процесів 2.3.4. Виробництво якісної продукції

Джерело: складено автором за власними дослідженнями

Якщо звернути увагу на дані, наведені в табл. 3.1. відмітимо те, що хоча і функціональні стратегії виокремлюють різні чіткі напрями для підвищення рівня економічної безпеки підприємства, то при реалізації частини заходів однієї функціональної стратегії буде вирішено або досягнуто деякі частини іншої функціональної стратегії.

Так, підвищення рівня механізації та автоматизації виробництва частково вирішить питання підвищення продуктивності праці та підвищення якості продукції. Підвищення продуктивності праці за рахунок впровадження нової техніки вплине на якість продукції та мотивацію персоналу в частині підвищення якості умов праці тощо.

Якісна та конкурентоспроможна продукція, в свою чергу, забезпечить підприємству стійку конкурентну позицію на ринку, що дасть можливість забезпечувати генерування прибутків в запланованих обсягах, та позитивно вплине на економічну безпеку підприємства.

Зважена політика налагодження роботи з дебіторами підвищить ліквідність підприємства за рахунок вчасних розрахунків підвищить фінансову стійкість.

В цілому, усі представлені заходи щодо реалізації стратегії є реальними для втілення їх в життя, незважаючи на складну ситуацію в державі, пов'язану із агресією російської федерації.

3.2. Оновлення техніко-технологічної бази підприємства як спосіб підвищення рівня економічної безпеки підприємства

З огляду на запропоновані заходи стратегічного та оперативного рівнів, а також на те, що відсоток зношеного парку обладнання становить 57% у 2022 р. вважаємо за доцільне запропонувати підприємству для впровадження інвестиційний проект – оновлення техніко-технологічної бази підприємства за рахунок придбання зернозбирального комбайну.

Реалізація проекту придбання зернозбирального комбайну має інноваційну спрямованість адже передбачає використання нової техніки.

Окрім економічної складової, що обумовлена зменшенням втрат палива та енергії, підвищенням продуктивності праці, якості та кількості отриманої продукції у розрахунку на 1 га, проект переслідує досягнення соціального та екологічного ефектів - покращення організації праці працівників, та отримання продукції більш

високої якості, а також ощадної обробки ґрунтів та збереження унікальності екосистеми відповідно.

З огляду на те, що у підприємства достатньо власних фінансових ресурсів, купівлю двох комбайнів підприємство може собі дозволити.

Зернозбиральні комбайни John Deere 9860 STS є одними із сучасних комбайнів, що оснащені автоматизованими системами обмолоту та сепарації, в той же час мають нові системи очищення зерна та регулювання деяких параметрів тощо. Ціна одного комбайна дорівнює 2100 тис грн., два комбайни обійдуться підприємству у 4200 тис. грн.

Використання даної техніки дасть можливість підвищити якість збору урожаю, захват є більшим, просіювання є більш продуктивнішим, отже вихід продукції має збільшитися в середньому на 3,5%. Крім того дана техніка є більш ефективнішою та ресурсозберігаючою, що дозволить знизити виробничі витрати на 1 га на 1,04%.

Зважаючи на те, що у підприємства відсутні довгострокові зобов'язання, то ставка дисконту береться на рівні середньозваженої вартості власного капіталу і дорівнює 18%.

Таблиця 3.2

Вхідні дані за проектом покупки зернозбиральних комбайнів

Показник	Період реалізації проекту, рік			
	2024	2025	2026	2027
Сума інвестицій, тис. грн.	4200	-	-	-
Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	-	2749	3055	3246
Амортизаційні відрахування, тис. грн.	-	420	420	420
Ставка дисконту, 18 %	1	0,847	0,718	0,609
Грошові потоки, тис. грн.	-	2329	2635	2826
Дисконтовані грошові потоки, тис. грн.	-	1972,7	1891,9	1721,0
Дисконтований грошовий потік з початку експлуатації проекту NPV ₁ , тис. грн.	-	1972,7	3864,6	5585,6
Ставка дисконту, 28%	1	0,781	0,610	0,477
Дисконтовані грошові потоки за ставкою 28%	-	1540,7	1154,1	820,9
Дисконтовані вигоди NPV ₂ , тис. грн.	-	1540,7	2694,8	3515,7
Дисконтовані витрати, тис. грн.	4200	-	-	-

Джерело: складено автором за власними дослідженнями

Розрахуємо показники за проектом.

$NPV_1 = 5585,6 - 4200 = 1385,6$ тис. грн. Так як $NPV_1 > 0$, то проект вважається ефективним.

Індекс рентабельності проекту (IP) = $5585,6/4200 = 1,32$. Так як $IP > 0$, то проект вважається доцільним до прийняття.

Інвестиційна очікувана привабливість проекту (IRR) – максимально допустимий відносний рівень витрат, які можуть бути пов'язаним з проектом.

При значенні IRR проекту 28%, ми отримуємо наступні дані.

$$IRR = 3515,7 - 4200 = -684,3 \text{ тис. грн.}$$

Так як показник $IRR = 28\%$, що більше 18%, то проект вважається доцільним для прийняття.

$$\text{Період окупності проекту (ТО)} = 4200/(5585,6/3) = 2,26 - 2 \text{ роки і } 5 \text{ місяців}$$

З огляду на те, що проект було запропоновано до реалізації на 4 роки, а окупність проекту до трьох років, то за даним критерієм проект вважається ефективним.

Представимо показники за проектом в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Показники ефективності запропонованого проекту

Показник	Результат
Сума інвестицій по запропонованому проекту, тис. грн.	4200
Сума дисконтованого грошового потоку, тис. грн.	5585,6
Чиста теперішня вартість проекту (NPV_1), тис. грн.	1385,6
Термін окупності проекту (ТО), років	2,26
Внутрішня норма рентабельності (IRR), тис. грн.	-684,3
Індекс прибутковості (IP)	1,32

Джерело: складено автором за власними дослідженнями

Аналізуючи дані представлені в табл. 3.3 ми дійшли висновків, що реалізація запропонованого проекту є ефективним і доцільним заходом для підприємства, особливо з огляду на зростання продуктивності праці та зниження трудомісткості виробництва, зростання якості продукції, зниження темпів зростання собівартості продукції у відношенні до темпів зростання чистого доходу, що в кінцевому підсумку позитивно вплине на рівень економічної безпеки підприємства в бік її зміцнення, Додаток М.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

В ході написання роботи нами встановлено, що наразі існує велика кількість підходів до розуміння сутності поняття економічна безпека підприємства. Хоча, в цілому всі автори погоджуються з тим, що економічна безпека характеризує стан захищеності підприємства, який включає комплекс заходів, спрямованих на усунення негативних впливів внутрішніх і зовнішніх факторів, які можуть завдати шкоди підприємству та вплинути на його економічну рівновагу, конкурентоспроможність та фінансово-економічні показники.

Економічна безпека є комплексним поняттям, яка складається із сукупності складових елементів, серед яких для сільськогосподарських підприємств варто виділити наступні: фінансову, кадрову, техніко-технологічну та виробничо-збутову. Таким чином, управління економічною безпекою передбачає розробку та реалізацію комплексу заходів організаційно-управлінського, технічного та профілактичного характеру, що спрямовані на захист підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз.

Оцінивши підходи до оцінки рівня економічної безпеки підприємства нами встановлено, що наразі існує безліч методів від самих простих, які передбачають використання експертних методів та рейтингу, методів середньої складності – таких як, критеріальний та індикаторний, які передбачають застосування інтегрального (узагальнюючого коефіцієнту), до програмно-цільового та ресурсно-функціонального методів, які передбачають застосування спеціальних інструментів комп'ютерного програмування і є надто трудомісткими для застосування.

Тему дослідження було розкрито на базі ТзОВ «Фаворит-Агро» виробничі потужності якого знаходяться в м. Корець, що використовуються для вирощування зернових (крім рису), бобових і олійних культур.

Оцінювання економічної безпеки підприємства здійснювалося за складовими елементами, які відіграють найважливішу роль для сільськогосподарського підприємства.

Рівень фінансової складової економічної безпеки підприємства виявився досить високим, незважаючи на те, що не всі коефіцієнти знаходяться в межах нормативного значення. Коефіцієнт швидкої ліквідності зріс на 0,04 пункти, але на 0,32 пункти нижче нормативу, що зумовлено зменшенням дебіторської заборгованості. Наприклад, показники фінансового стану підприємства характеризуються позитивною динамікою, що забезпечується збільшенням власного капіталу в пасивах підприємства. Маневреність робочого капіталу підвищилася на 0,88 пункт, що свідчить про те, що підприємству вдалося зменшити зобов'язання шляхом приросту нерозподіленого прибутку, дана тенденція відобразилася на коефіцієнті фінансової стабільності – збільшення якого відбулося у 2022 р. 3,87 пункт.

Оцінивши кадрову безпеку підприємства ми відмітити те, що ефективність використання персоналу підприємства в період 2020-2022 рр. збільшилася. Так, зросла сума отриманого чистого доходу на 1 відпрацьовану людино-годину на 21,9% в період 2020-2022 рр.

Проте, техніко-технологічна складова економічної безпеки підприємства виявилася слабкою, адже 57% техніки є зношеною, що суттєво впливає на рівень безпеки підприємства.

Виробничо-збутова складова виявилася також не достатньо міцною. Наприклад відмічено зниження матеріаловіддачі підприємства на 13,2%, що обумовлене зростанням собівартості продукції, що викликано, із збільшенням вартості паливно-енергетичних ресурсів та посівного матеріалу.

На базі розрахованого інтегрального показника економічної безпеки підприємства нами встановлено, що у 2021 р. рівень економічної безпеки характеризувався середнім рівнем стійкості із значним впливом зовнішніх факторів. Тоді як у 2022 р. відмітився суттєвий спад рівня безпеки підприємства що пов'язане з війною в країні, різким зростанням цін на енергоносії, і характеризувався як проблемний станом, який наближується до стійкого.

Проведене дослідження дало можливість виявити проблемні ділянки в системі економічної безпеки, на основі чого було запропоновано декілька функціональних

стратегій в рамках єдиної стратегії розвитку підприємства, які б у єдиному контурі забезпечили б більш високий рівень економічної безпеки підприємству, адже є взаємопов'язаними і досить сильно корелюють між собою.

В якості одного із напрямків обрано зміцнення техніко-технологічної безпеки підприємства за рахунок купівлі двох зернозбиральних комбайнів за власні кошти. Капітальні інвестиції за проектом складають 4200 тис. грн., термін окупності становить 2,26 роки, індекс рентабельності 1,32, чистий приведений дохід за проектом дорівнює 1385,6 тис.грн., що є більшим за 0, а отже даний проект є придатним для його реалізації.

Покращення якісної складової техніко-технологічної бази підприємства в цілому забезпечить підвищення якісних характеристик продукції, за рахунок кращих показників збору урожаю, що забезпечить зростання виходу продукції в середньому на 3,5%. Крім того, дана техніка є більш ефективнішою, продуктивною та ресурсозберігаючою, що дозволить знизити виробничі витрати з 1 га на 1,04%.

Реалізація запропонованого комплексу заходів позитивно вплине на рівень економічної безпеки підприємства в бік її зміцнення до такого, що характеризується середнім рівнем стійкості із значним впливом зовнішніх факторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонян О. А. Підходи до оцінювання рівня економічної безпеки підприємств: порівняльний аналіз. Восточноевропейский журнал передовых технологий. 2013. № 6/3 (66). С. 30–34.
2. Ареф'єва О. В., Кузенко Т. Б. Планування економічної безпеки підприємств. Київ: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. 170 с.
3. Ареф'єва О. В., Пілецька С. Т., Кравчук Н. М. Адаптивне управління фінансовою стійкістю підприємства при забезпеченні його економічної безпеки. Проблеми системного підходу в економіці : зб. наук. праць. Київ: НАУ, 2020. Вип. 1(75). Ч. 1. С. 80–90.
4. Бокій В. І. Економічна безпека підприємства – найважливіша складова фінансової стійкості. Актуальні проблеми економіки. 2003. № 8. С.111-114.
5. Бреус С.В. Характеристика поняття "економічна безпека" як категорії. Теорія і практика діяльності підприємств: монографія. Київ : КНУТД, 2017. 472 с.
6. Варналій З. Проблеми і шляхи забезпечення економічної безпеки України. Економіка і управління. 2001. №1. С.18-29.
7. Воропай В. А. Аналіз методичних підходів оцінки стану і рівня забезпечення системи економічної безпеки підприємства. Культура народів Причорномор'я. 2013. № 257. С. 190–195.
8. Гапак Н.М. Економічна безпека підприємства: сутність зміст та основи оцінки. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/1145/3/98.pdf>
9. Геєць В. М., Кизим М. О., Клебанова Т. С., Черняк О. І. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2006. 240 с.
10. Гнилицька Л.В. Основи економічної безпеки підприємства. Бухгалтерський облік і аудит. № 7. 2013. С. 41–48.
11. Гнилицька Л. В. Теоретико-методологічний інструментарій формування системи забезпечення економічної безпеки підприємства. Бухгалтерський облік і аудит. 2013. №9. С. 37-45.

12. Грибінєнко О.М., Шагоян С.М. Сутність та шляхи забезпечення економічної безпеки підприємства. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_22/1/25.pdf
13. Дацків Р. М. Економічна безпека у глобальному вимірі. Актуальні проблеми економіки. 2004. №7 (37). С. 143–153.
14. Денисенко М.П., Колісніченко П.Т. Пріоритетні напрями посилення економічної безпеки. Економіка та держава. 2017. С. 31-35.
15. Денисенко М.П., Повзун Д.І. Теоретичні аспекти економічної безпеки підприємства в умовах невизначеності середовища. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/16_2019/9.pdf
16. Донець Л. І., Ващенко В. Економічна безпека підприємства : навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2008. 240 с.
17. Єлецьких С. Я., Свинаренко Т. І., Петрищева К. Г. Методичні підходи щодо оцінювання фінансово-економічної безпеки суб'єктів підприємницької діяльності із врахуванням критерію фінансового ресурсозбереження. Економічний вісник Донбасу. 2019. № 1. С. 94-102.
18. Живко З.Б. Механізм управління системою економічної безпеки підприємства. Науковий вісник Ужгородського університету. 2014. Вип. 3 (44). С. 37–42.
19. Захаров О.І. Теоретичні основи забезпечення економічної безпеки підприємств. Вчені записки університету «КРОК». 2012. № 32. С. 80–86.
20. Ілляшенко О. В. Механізм системи економічної безпеки підприємства: монографія. Харків : Мачулін, 2016. 503 с.
21. Караїм М. М. Управління економічною безпекою підприємства: методичні засади. Формування ринкових відносин в Україні. 2015. №11. С. 110-113.
22. Ковальов Д., Сухорукова Т. Економічна безпека підприємства. Економіка України. 1998. № 10. С. 48–52

23. Козаченко Г.В., Пономарьов В.П., Ляшенко О.М. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: монографія. К.: Лібра, 2003. 280 с.

24. Ляшенко О. М., Погорелов Ю. С., Безбожний В. Л. Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: монографія: в 3 т. Т. 1. Луганськ: Елтон-2. 2010. 282 с.

25. Малащенко В. Економічна безпека підприємства як чинник ефективного корпоративного управління. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2011. № 3. С. 283–291.

26. Матіщак Ю.І. Сутність потягання «економічна безпека» як однієї зі складових забезпечення розвитку підприємства. URL: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/1107/1126>

27. Небава М.І., Міронова Ю.В. Економічна безпека підприємства: електронний наічальний посібник. Вінниця : ВНТУ, 2017. 75 с.

28. Отенко І. П., Іващенко Г. А., Воронков Д. К. Економічна безпека підприємства : навч. посібник. Харків : ХНЕУ. 2012. 45 с.

29. Отенко І. П., Преображенська О. С. Аналітичний інструментарій управління економічною безпекою підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2014. №5. С. 203-209.

30. Пілецька С. Т., Коритько Т. Ю. Методика комплексної оцінки антикризового потенціалу підприємства. Економіка промисловості. 2018. № 3. С. 76-92.

31. Пілецька С.Т., Коритько Т.Ю., Ткаченко Є.В. Модель інтегральної оцінки економічної безпеки підприємства. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/181846>

32. Пригунов П.Я. Особливості використання сучасних концепцій управління в системі забезпечення економічної безпеки підприємств. Європейські перспективи. 2013. № 11. С. 103–108.

33. Реверчук Н. Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур : монографія / Нац. банк України, Львівський банк. інститут. Львів : ЛБІ НБУ. 2004. 196 с.

34. Сосновська О.О., Житар М.О. Економічна безпека підприємства: сутність та ознаки забезпечення. Облік і фінанси. 2018. № 3(81). С. 124–132.

35. Ткачук Г.О. Теоретичні аспекти економічної безпеки сучасного підприємства: наукові підходи до тлумачення базової категорії. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/29_2020ua/32.pdf

36. Харазішвілі Ю. М., Дронь Є. В. Прогнозування індикаторів, порогових значень та рівня економічної безпеки України у середньостроковій перспективі: аналіт. доп. Київ: НІСД, 2014. 117 с.

37. Череп А. Сутність економічної безпеки як складової частини діяльності підприємства та сучасні підходи до її трактування. Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки. 2016. Вип. 31(1). С. 27-34.

38. Штангрет І.А. Теоретичні засади формування системи економічної безпеки підприємства. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/4_2022/152.pdf

39. Шульга І.П. Формування системи економічної безпеки економічної діяльності акціонерних товариств. Дисертація на здобування наукового ступеня доктора економічних наук : 21.04.02. К., 2011. 455 с.

40. Яремко А. Д. Оцінювання трудової складової антикризового потенціалу машинобудівного підприємства. Економічний вісник Донбасу. 2019. №1 (55). С. 164-170.

ДОДАТКИ

Структурні елементи економічної безпеки підприємства

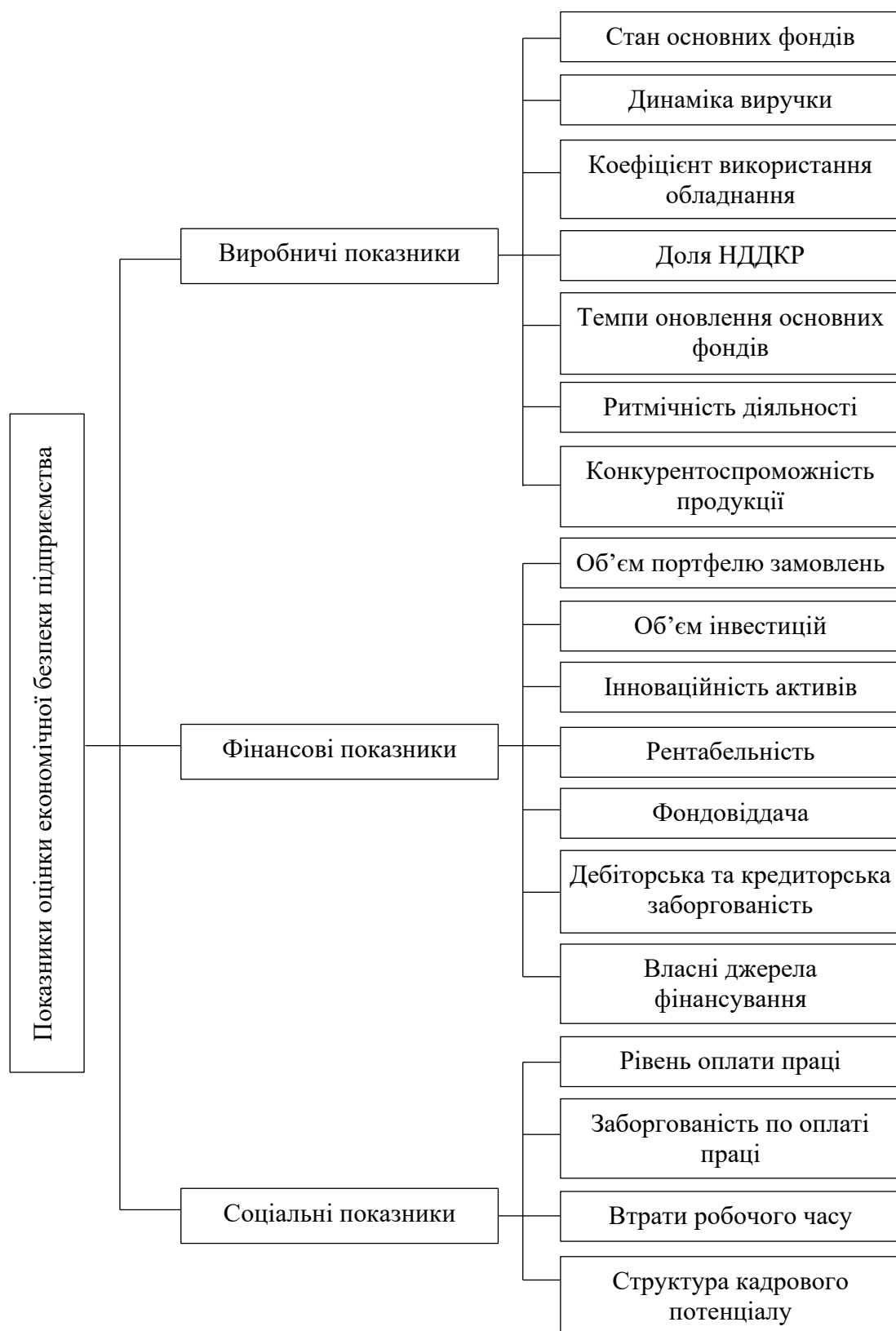
Складова економічної безпеки підприємства	Автор								Разом
	Бреус С.В.	Гапак Н.М.	Геєць В.М., Кизим М.О., Клебанова Т.С., Черняк О.І.	Караїм М.М.	Ляшенко О. М., Погорелов Ю. С., Безбожний В. Л. Павлик Р.В.	Магіщак Ю.І.	Сосновська О.О., Житар М.О.	Штангрет І.А.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Фінансова	+		+	+	+	+	+	+	7
Інтелектуально-кадрова	+		+	+	+	+	+	+	7
Техніко-технологічна	+				+	+	+	+	5
Інформаційна	+	+	+		+	+		+	6
Виробничо-збутова	+	+	+		+				5
Юридична	+								1
Ринкова	+	+							2
Інноваційна	+								1
Енергетична							+		1
Інтерфейсна			+						1
Силова	+				+	+		+	4
Екологічна	+				+	+		+	4

Джерело: складено автором за даними [5; 8; 10; 21; 24; 26; 34; 38]

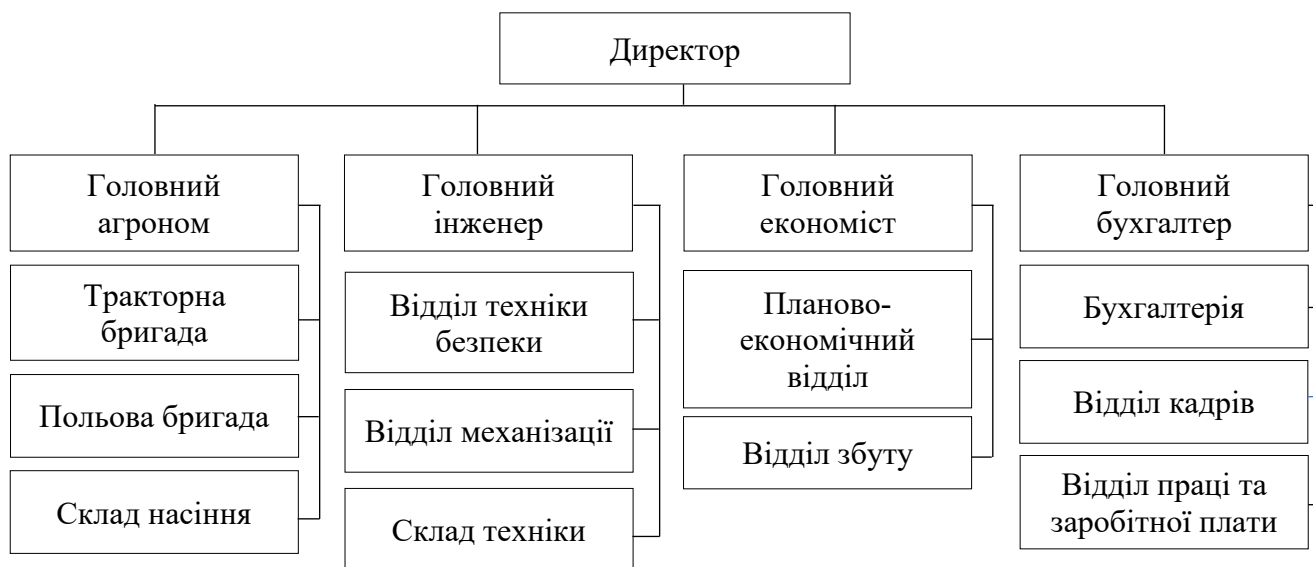
Правило «чотирьох ролей» в економічній безпеці підприємства

Джерело: складено автором за даними [11]

Система кількісних показників оцінки економічної безпеки підприємства

Джерело: складено автором за даними [23]

Склад і структура асортименту продукції ТзОВ «Фаворит-Агро»

Вид продукції	2020 р		2021 р.		2022 р.		Відхилення 2022 р. від 2020 р.		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+\\-	%	п.с.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Продукція рослинництва – всього	46770,4	100	85020,0	100	58445,8	100	11675,4	24,9	X
У т.ч зернові та зернобобові	31523,2	67,4	58918,9	69,3	41964,1	71,8	10440,9	33,1	4,4
з них озима пшениця	22590,1	48,3	44720,5	52,6	28112,4	48,1	5522,3	24,4	-0,2
озимий ячмінь	7997,7	17,1	13688,2	16,1	13442,5	23,0	5444,8	68,1	5,9
інші зернові	935,4	2,0	510,1	0,6	409,1	0,7	-526,3	-56,3	-1,3
Соняшник	4443,2	9,5	6971,6	8,2	5026,3	8,6	583,1	13,1	-0,9
Ріпак	7763,9	16,6	12753,0	15,0	5260,1	9,0	-2503,8	32,2	-7,6
Плоди	1028,9	2,2	230,6	2,8	1694,9	2,9	666,0	67,8	0,7
Овочі	1309,6	2,8	1190,3	1,4	1870,3	3,2	560,7	42,8	0,4
Інша продукція рослинництва	701,6	1,5	2805,7	3,3	2630,1	4,5	1928,5	2,7 р.б.	3,0

Джерело: складено автором за даними підприємства

Діагностика фінансової стійкості ТзОВ «Фаворит-Агро»

Показник	Нормативне значення	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2020 р.	2022 р. до нормативу
Коефіцієнт автономії	> 0,5	0,51	0,78	0,83	0,32	0,33
Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	За планом	-0,17	0,58	0,71	0,88	0,88
Коефіцієнт фінансової стабільності	> 1,0	1,03	3,49	4,90	3,87	2,87
Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу	< 0,5	0,97	0,29	0,20	-0,77	-0,3
Коефіцієнт забезпечення власними коштами	> 1,0	0,06	0,47	0,57	0,51	0,43
Коефіцієнт фінансової залежності	< 2,0	1,97	1,29	1,20	-0,77	-0,8
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	> 0,5	-0,14	0,4	0,51	0,65	0,15

Джерело: складено автором за даними підприємства

Оцінка фінансового потенціалу підприємства за моделлю А. Альтмана

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Вихідні дані			
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	46770,4	85020,0	58455,8
Чистий прибуток, тис. грн.	7180,4	28572,7	12475,6
Оборотні активи, тис. грн.	23971,6	39660,2	48031,7
Власний капітал, тис. грн.	28875,5	57448,1	67130,5
Поточні зобов'язання, тис. грн.	27947,0	16466,6	13693,2
Підсумок балансу, тис. грн.	56822,5	73914,7	80823,7
Розрахунок значення функції			
Значення X_1	0,42	0,54	0,59
Значення X_2	0,13	0,39	0,15
Значення X_3	0,82	1,15	0,72
Значення X_4	2,03	4,49	5,90
Значення X_5	0,82	1,15	0,72
Значення Z -показника = $1,2 X_1 + 1,45 X_2 + 3,3 X_3 + 0,6 X_4 + 0,1 X_5$	4,6985	7,8175	6,9135
Інтерпретація результатів:			
Стан підприємства	стабільний	стабільний	стабільний
Фінансова стійкість	стійкий	стійкий	стійкий
Рівень фінансового потенціалу	високий	високий	високий

Джерело: складено автором за даними підприємства

Ефективність виробничо-збутової складової економічної безпеки ТзОВ

«Фаворит-Агро»

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р до 2020 р.	
				+\\-	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	46770,4	85020,0	58455,8	11675,4	24,9
Площа сільськогосподарських угідь, га	350,1	350,0	349,6	-0,5	-0,14
Виручка на 100 га сільськогосподарських угідь	133,6	242,9	167,0	33,4	25,0
Середня вартість оборотних засобів, тис. грн.	22541,9	31815,9	43845,95	21304,05	94,5
Матеріаловіддача, грн.	0,68	0,59	0,59	-0,09	-13,2
Коефіцієнт обороту оборотних засобів	2,07	2,67	1,33	-0,74	-35,7
Тривалість 1 обороту оборотних засобів, днів	176,3	136,7	274,4	98,1	55,6
Припадає оборотних засобів на 1 грн. основних фондів, грн.	0,75	0,95	1,31	0,56	74,7
Частка дебіторської заборгованості в загальному обсязі оборотних активів,%	7,0	17,3	3,1	3,9	X

Джерело: складено автором за даними підприємства

Показники для оцінювання економічної безпеки підприємства

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Оцінка матеріально-технічної бази підприємства			
Фондовіддача	1,56	2,53	1,74
Фондоозброєність	0,64	0,40	0,57
Рентабельність необоротних активів	23,9	85,2	37,2
Оцінка фінансової безпеки підприємства			
Коефіцієнт покриття	0,86	2,41	3,51
Коефіцієнт фінансової залежності	1,97	1,29	1,20
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними активами	0,42	0,54	0,59
Оцінка кадрової безпеки підприємства			
Продуктивність праці на 1 працівника	850,4	1604,2	1145,9
Продуктивність праці на одну людину-годину	26,5	47,2	32,3
Оцінка ефективності діяльності підприємства			
Рентабельність оборотних активів	31,9	89,8	28,4
Рентабельність власного капіталу	24,9	49,7	18,6
Рентабельність продажів	22,5	56,8	36,2
Коефіцієнт покриття виробничих витрат	0,68	0,59	0,59
Оцінка виробничо-збутової діяльності			
Виручка на 100 га сільськогосподарських угідь	133,6	242,9	167,0
Прибуток на 100 га сільськогосподарських угідь	20,5	81,6	35,6

Джерело: складено автором за даними підприємства

Розрахунок впливу інвестиційного проекту на показники діяльності
підприємства

Показники	2022 р.	Плановий період (2024 р.)	Відхилення, +/-
Капітальні вкладення, тис. грн.	-	4200	4200
Собівартість продукції, тис. грн.	34457,8	345372,0	796,2
Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	58455,8	60501,8	2046
Товарності виробництва, %	94,6	96,2	1,6
Продуктивність праці, тис. грн./особу	1146,2	1186,3	40,1
Чистий прибуток, тис. грн.	12475,6	13030,8	555,2
Трудовісткість виробництва 1 ц зерна, люд.-год.	0,16	0,13	-0,03
Рівень економічної безпеки	0,43	0,78	0,35

Джерело: розраховано за даними підприємства